

Povijest i znamenitosti grada Vinkovaca

Gluvaković, Marko

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:053926>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

MARKO GLUVAKOVIĆ

**POVIJEST I ZNAMENITOSTI GRADA
VINKOVACA**

Završni rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

MARKO GLUVAKOVIĆ

**POVIJEST I ZNAMENITOSTI GRADA
VINKOVACA**

Završni rad

JMBAG: 03030954888, redoviti student

Studijski smjer: Kultura i turizam

**Mentor:
prof. dr. sc. Slaven Bertoša**

Pula, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisan Marko Gluvaković, kandidat za prvostupnika Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli 24. rujna 2024.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOGA DJELA

Ja, Marko Gluvaković, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Povijest i znamenitosti grada Vinkovaca“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli 24. rujna 2024.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. POVIJESNI RAZVOJ GRADA VINKOVACA.....	2
2.1. Prapovijesno razdoblje.....	2
2.2. Razdoblje vladavine Rimljana	4
2.3. Razdoblje između rimske i turske vladavine	5
2.4. Razdoblje tijekom turske vladavine.....	6
2.5. Razdoblje nakon turske vladavine	6
2.6. Vinkovci u 20. stoljeću	7
2.7. Ime grada.....	8
3. ZNAMENITOSTI GRADA VINKOVACA.....	9
3.1. Barokna jezgra grada Vinkovaca	9
3.2. Gradski muzej u Vinkovcima.....	11
3.3. Crkva sv. Ilije na Meraji.....	11
3.4. Arheološki park Sopot.....	12
3.5. Rodna kuća Ivana Kozarca	13
3.6. Šokački Romeo i Julija.....	15
3.7. Gradsko kazalište Joze Ivakića Vinkovci	16
3.8. Manifestacije u Vinkovcima.....	17
3.8.1. Vinkovačke jeseni	18
3.8.2. Rimski dani u Vinkovcima	20
4. ZAKLJUČAK	23
5. LITERATURA.....	24
SAŽETAK.....	26
SUMMARY	26

1. UVOD

Vinkovci, grad koji se u povijesnim izvorima navodi kao najstariji grad u Europi, svojom je poviješću vrlo bogat i kroz određena je razdoblja imao svoja obilježja i karakteristike toga vremena. Grad je to koji se oduvijek razvijao i koji je često bio pod određenim utjecajima.

U svrhu istraživanja za ovaj završni rad, proučena je stručna literatura, internetski izvori i stručni članci dostupni na internetskim stranicama portala hrčak.srce, a iz njih su izvedeni teorijski temelji o odabranoj temi. Osim povijesti ovoga grada, ovaj se završni rad bavi temom znamenitosti grada Vinkovaca, a kako su one vrlo stare, u ovome gradu postoji niz znamenitosti po kojima se upravo ovaj grad ističe i ponosi.

Cilj je ovoga rada istaknuti važne povijesne činjenice i za grad važne znamenitosti, kako bi se osvijestila i istaknula važnost i bogatstvo ovoga grada. Grad je to kojim protječe rijeka Bosut, a u današnje je vrijeme grad najživlji u jesen kada se u njemu održavaju Vinkovačke jeseni, manifestacija koja ovome gradu daje poseban značaj i vrijednost, a povezuje se i s poviješću, znamenitostima i kulturom ovoga grada.

2. POVIJESNI RAZVOJ GRADA VINKOVACA

2.1. Prapovijesno razdoblje

Vinkovci kao najstariji grad Europe naseljeni su još od prije 7000 godina. Proučavajući nalazišta i temeljnim arheološkim istraživanjima pokazalo se kako je u Vinkovcima postojala faza starčevačke kulture neolitika. Osim kulture neolitika, na prostoru Vinkovaca pronađeni su ostatci iz eneolitika, brončanog doba, starijeg željenog doba ili halštata, mlađeg kamenog doba ili latena. Prva stručna arheološka istraživanja proveo je Stojan Dimitrijević (Ljoljo, 2019., str. 5.).

Starčevačka kultura neolitika obuhvaća dva naselja u Vinkovcima. Prvo naselje toga vremena nalazi se na lijevoj obali Bosuta, a u Vinkovcima se starčevačka kultura neolitika pojavila 1951. i to upravo na prostoru *tella* Tržnice. Ljudi su na ovom području živjeli u zemunicama, a pojavila se po prvi put i nadzemna kuća. Drugo starčevačko naselje je područje Ervenice, koje je otkriveno 1957., a na tom je području kao dokaz pronađeno keramičko posuđe, najčešće zdjele na ravnoj ili povišenoj nozi, a pojavili su se i predmeti koji prikazuju shematizirane ljudske figure stupastoga oblika te zoomorfne figurice i žrtvenici (Dizdar i sur., 2002., str. 11.). Na slici broj 1 može se vidjeti primjer posuđa pronađenoga iz vremena starčevačke kulture neolitika koji se čuva u Zagrebu.

Slika 1. Posuđe iz starčevačke kulture neolitika (<https://amz.hr/hr/virtualni-muzej/vodici-kroz-stalni-postav/vodic-kroz-stalni-postav-pretpovijesne-zbirke-arheoloskog-muzeja-u-zagrebu/mlade-kameno-doba/starcevaccka-kultura/>, 20. srpnja 2024.)

Nakon starčevačke kulture neolitika, u kasnoj fazi neolitika javlja se sopotska kultura koja se pojavljuje pod različitim nazivima, ali danas se svakako koristi naziv sopotska kultura. Naselja su to koja su se gradila na Sopotu, 5 km udaljenom od grada Vinkovaca. Stanovništvo je živjelo u pravokutnim kućama, a sopotska se kultura razvila pod utjecajem starčevačke i vičanske kulture (Ljoljo, 2019., str. 6.).

Slika 2. Posuđe iz sopotske kulture (<https://amz.hr/hr/virtualni-muzej/vodici-kroz-stalni-postav/vodic-kroz-stalni-postav-pretpovijesne-zbirke-arheoloskog-muzeja-u-zagrebu/mlade-kameno-doba/sopotska-kultura/>, 17. rujna 2024.)

Bakreno doba, odnosno razdoblje eneolitika u Vinkovcima karakteristično je zbog upotrebe bakra, a vrijeme badenske kulture bilo je vrijeme koje je bilo kratko i nestabilno, što je dovelo do upadanja stranih populacijskih grupacija na naseljena područja.

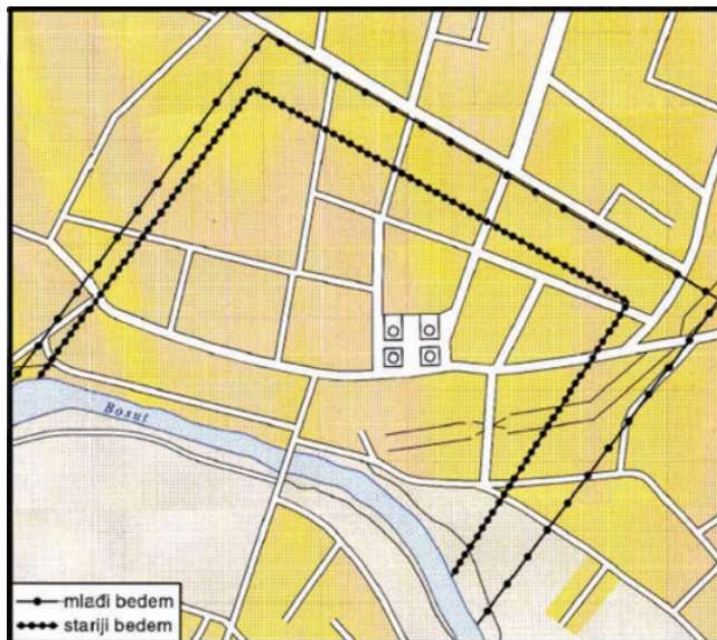
Prilikom niveliranja južnog dijela tella Trznice 1951. pronađena je keramička posuda daljske kulture, koja pripada ranijoj fazi starijeg željeznog doba. Riječ je o loncu S profiliranog tijela s trakastom ručkom koji je na remenu ukrašen okomito postavljenim kanelurama raspoređenim u metope. Na temelju oblika i ukrasa spada u starije željeznu dobnu fazu daljske kulture, a smješten je u razdoblje 700.-600. godine pr. Krista. Za razliku od ranije faze starijeg željeznog doba, mlađa faza starijeg željeznog doba predstavljena je većim brojem nalazišta (Ljoljo, 2019., str. 14.). Nakon

starijeg željeznog doba slijedi mlađe željezno doba koja sa sobom nosi latensku kulturu te mlađe kameno doba. Svakako se može vidjeti kako Vinkovci imaju bogatu prapovijesnu kulturu i da ih mnogo toga čini posebnim i značajnim.

2.2. Razdoblje vladavine Rimljana

U rimsko je vrijeme grad postojao pod imenom Cibalae (kasnije Colonia Aurelia Cibalae) i imao je značajnu ulogu na tom području te je bio jedan od većih urbanih središta u rimskoj Panoniji. Položaj u pozadini dunavskog limesa, pridonio je brzom razvitku grada, ali i njegovoj kasnijoj dekadenciji (Kujundžić, 2014., str. 22.).

Rimska je vlast došla u Vinkovce na način da su Rimljani došli do Dunava i tamo podignuli naselje, na način da su se približavali tadašnjim stanovnicima i polagano im prenosili svoju kulturu, jezik, pismo i običaje. Rimski grad Vinkovci imao je oblik rimskog utvrđenog logora, a u početku je služio kao obrambeno naselje, a ostaci bedema pokazali su kako je duljina rimskoga grada Cibala bila oko 860 metara, a širina 650 metara, što ga je činilo većim urbanim središtem u rimskoj Panoniji. Grad je pod utjecajem Rimljana imao nekoliko različitih vlasti, od cara Hadrijana kada je bila snažna lokalna uprava i ojačano građansko pravo, pa sve do vladavine cara Karakale kada grad dobiva status rimske kolonije (Kujundžić, 2014., str. 22.).

Slika 3. Tlocrt cibalskih gradskih bedema (Kujundžić, 2014., str. 23.)

Tijekom rimske vladavine grad je bio jako napučen, imao je tijesne ulice s kućama na više katova, poznate su bile i rimske ceste i mostovi koji su pomogli pri bržoj komunikaciji vojske i robe, a upravo je gradnja cesta postala kvalitetnija i dovedena je do savršenstva (Matijašić, 2009., str. 164.). Grad Cibalae imao je, dakle, veliko značenje za rimsku povijest, a u njemu su se rodila i dva cara, braća i suvladari Valentinijan I. i Valens, a grad Cibalae stradao je i propao zajedno s rimskom civilizacijom.

2.3. Razdoblje između rimske i turske vladavine

U ovom je razdoblju izgrađena crkva sv. Ilije i naselje nazvano po njemu, a to se dogodilo za vrijeme vladavine Ugra koji su svojim zakonima utjecali na razvoj naselja. Jedan od njihovih zakona odnosio se na naseljavanje s obzirom na udaljenost od crkve, a na taj se način razvilo i naselje Meraja. To se stanovništvo, okupljeno oko nove crkve, najviše bavilo obrtom i trgovinom, a održavali su se i župski sajmovi, a sve to propada s dolaskom Turaka na vlast kada staje i razvoj naselja (Tomašević, 2021., str. 10.).

2.4. Razdoblje tijekom turske vladavine

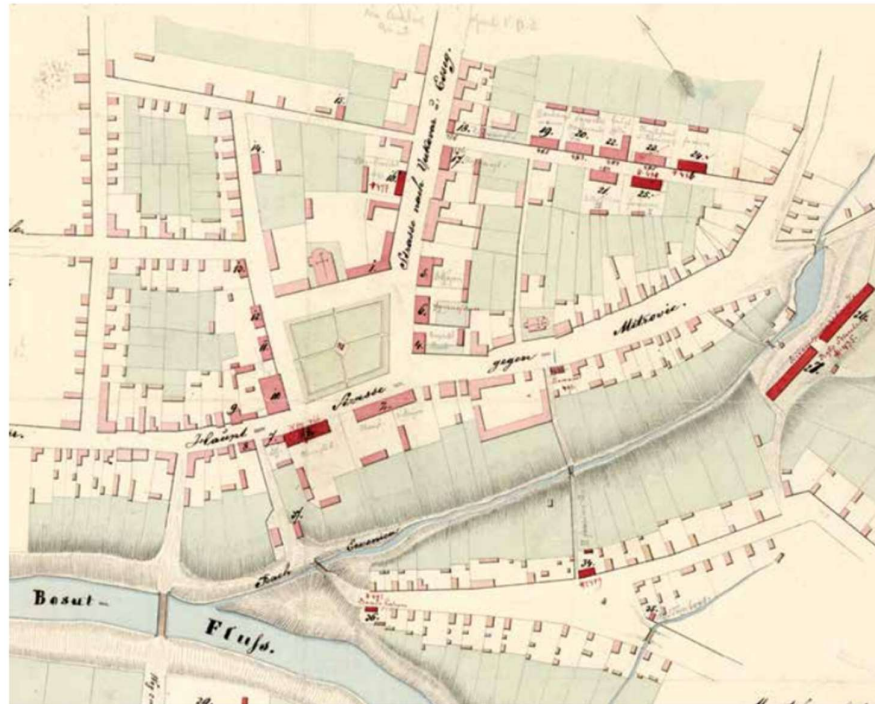
Turci naseljavaju područje Vinkovaca u 15. stoljeću, a postupno su osvojili Slavoniju i Srijem. Kada je trgovište Sv. Ilija došlo pod njihovu vlast 1536., Vinkovci i okolica postaju dijelom Srijemskoga sandžakata. *Vladanjem Osmanlija trgovište Sv. Ilija je izgubilo značaj i ubrzo propalo. Naselje je tada imalo nekoliko malih ulica – sokaka, sa svega tridesetak kuća građenih pretežito drvom. Proces islamizacije starosjedilaca i naseljavanje muslimanskog stanovništva započeo je odmah po dolasku Turaka i trajao je do kraja turske vladavine. Veći dio starosjedilačkog stanovništva uspio se oduprijeti islamizaciji. Pred kraj vladavine u sedamnaestome stoljeću kada im je moć oslabila, Turci su obnovili utvrdu na Dirovom brijegu kako bi zaustavili napade austrijske vojske. Nakon poraza kod Slankamena 1691. Turci su nakon sto pedeset i pet godina vladavine napustili ove krajeve ostavivši iza sebe pustoš.* (Tustonjić, 2020., str. 10.).

2.5. Razdoblje nakon turske vladavine

Nakon turske vladavine u Vinkovcima trgovište Sveti Ilija postalo je malo selo okruženo ostacima starih sela, a upravo je stanovnicima okolnih sela bilo zapovjedbano preseliti se u grad, a austrijska je vlast poticala i useljavanje Hrvata katolika iz Bosne i Like koji su se tijekom 18. stoljeća uklopili sa starosjediteljima Šokcima. Važna osoba toga doba bila je barun Josip Šokčević koji 1860. postaje novi hrvatski ban i počinje djelovati u Zagrebu, gdje započinje s politikom ponarođivanja službenog jezika u upravi, odnosno nalaže učenje hrvatskoga jezika. *Ta odredba vrijedi i za učitelje i profesore u školama, pa i u našoj vinkovačkoj Gimnaziji. Odmah se mijenja i stil odijevanja jer ban ukida zabranu narodnog odijevanja. Ban obećava svoje banovanje u Jelačićevu duhu* (<https://www.grad-vinkovci.hr/hr/povijest-grad-a>, 18. srpnja 2024.).

Za vrijeme Marije Terezije i Josipa II, Vinkovci su dobili status vojnoga komuniteta koji je osiguravao da postanu jači ekonomski centar, a Vinkovci jačaju i izgradnjom željezničkih pruga kada postaju važno prometno središte i uprava velikoga šumskoga gospodarstva (<https://www.grad-vinkovci.hr/hr/povijest-grad-a>, 18. srpnja 2024.).

Početakom 18. stoljeća Vinkovci ulaze u sastav Vojne granice te se u njega vraćaju njegovi stanovnici i grade nova naselja te se upravo tada određuje novo središte i glavni trg koji je i dan danas na istome mjestu (Puhmajer i Prutki, 2022., str. 80.).

Slika 4. Plan centra Vinkovaca sa naznačenim vojnim zgradama (Puhmajer i Prutki, 2022., str. 83.)

2.6. Vinkovci u 20. stoljeću

Vinkovci su 1900. imali oko 8.500 stanovnika. Kada je 1918. Hrvatska ušla u Državu Srba, Hrvata i Slovenaca, došlo je do nove organizacije uprave kojom su u 1921. ukinute županije, a osnovane oblasti. Nezadovoljstvo koje se pojavljuje među narodima u novostvorenoj državi 1929. dovodi do diktature vladara i ukidanja oblasti i oblasnih skupština. Bivši kotar Vinkovci ulazi u sastav Drinske banovine, no radom hrvatskih političkih stranaka 1931. kotarevi Vinkovci, Vukovar, Šid i Ilok pripojeni su Savskoj banovini (<https://www.grad-vinkovci.hr/hr/povijest-grada>, 18. srpnja 2024.).

U Vinkovcima se u 20. stoljeću razvija kultura, organiziraju se i prve Vinkovačke jeseni, koje dan danas imaju izrazito snažan utjecaj i značaj za kulturu Vinkovaca i

cijele Slavonije jer je to manifestacija na kojoj se okupljaju ljudi koji njeguju povijest, prave vrijednosti, tradiciju i običaje.

2.7. Ime grada

Ime Vinkovci, odnosno Cibalae, potječe od ilirskoga jezika i znači brežuljak. Upravo ovo povezuje se s dolaskom Rimljana i gradnjom njihove utvrde u ovome gradu, odnosno naselja. Kasnije grad dobiva status municipija (*Municipium Aelium Cibalae* te postaje kolonija i naziva se *Colonia Aurelia Cibalae*. Rodni je ovo grad cara Valensa i Valentinijana, a nakon postajanja sjedištem Vojne granice dolazi do nagle urbanizacije i poprimanja sadašnjega izgleda grada (Knežević, 2017., str. 14.).

3. ZNAMENITOSTI GRADA VINKOVACA

Grad Vinkovci jest grad koji je bogat znamenitostima upravo zbog bogate povijesti, a neke od njih jesu: barokna jezgra grada, Gradski muzej, crkva sv. Ilije na Meraji, Arheološki park Sopot, Krnjaš, rodna kuća Ivana Kozarca, Gradsko kazalište Jozef Ivakića, crkva sv. Euzebija i Poliona, „Romeo i Julija“, jezero Banja, rijeka Bosut te obilježavanje Rimskih dana i Vinkovačkih jeseni.

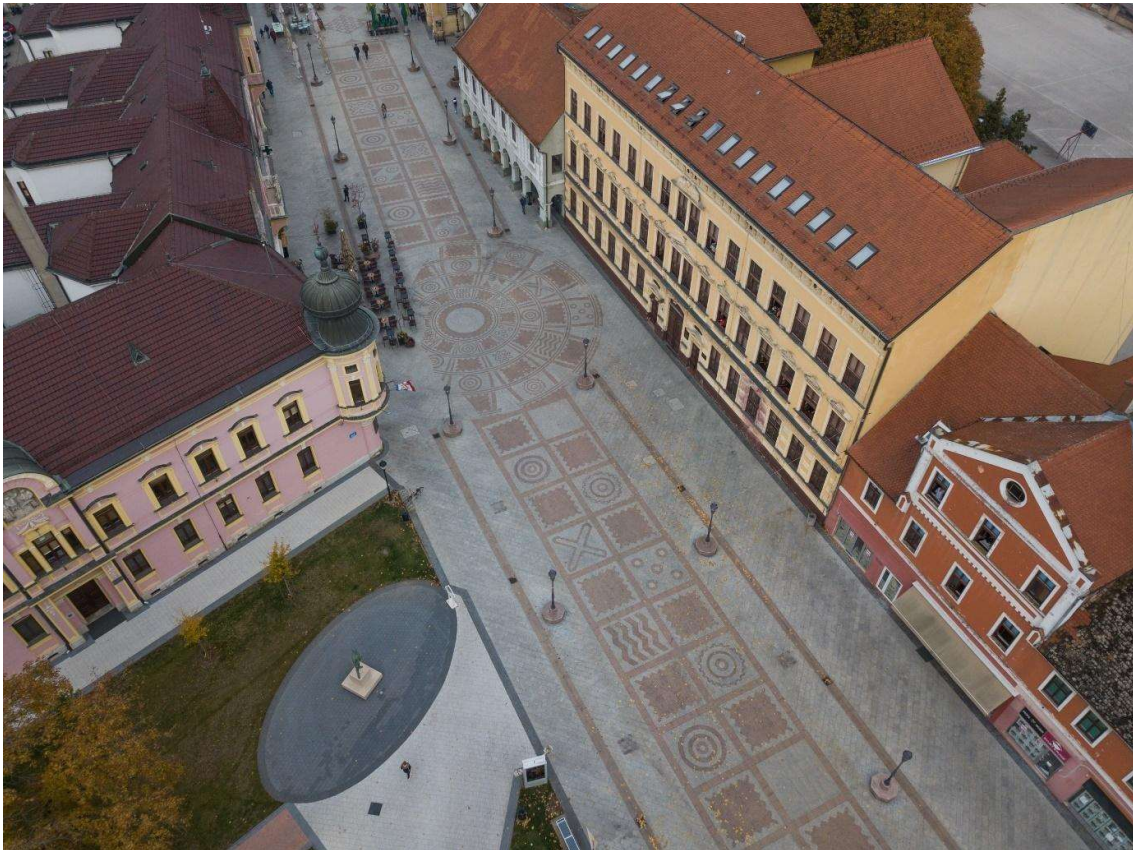
3.1. Barokna jezgra grada Vinkovaca

U središtu ovoga grada, grada Vinkovci, smještena je barokna jezgra koja upućuje na to da su Vinkovci barokni grad. Središnji je, dakle, gradski trg primjer baroknoga urbanizma, a nosi ime po banu Josipu Šokčeviću. Osim trga, središte ovoga grada čini i prekrasan park u čijem je središtu spomenik Svetoga Trojstva te gradska fontana. Na ovoj se lokaciji nalazi i povijesna crkva sv. Euzebija i Poliona, izgrađena 1777. Također, u jezgri grada nalazi se i Gradski muzej te spomen ploča skladatelju hrvatske himne Josipu Runjaninu (<https://topdestinacije.hr/vinkovci-znamenitosti-nekadasnjeg-zeljeznickog-sredista/>, 18. srpnja 2024.).

Slika 5. Barokna jezgra Vinkovaca (<https://topdestinacije.hr/vinkovci-znamenitosti-nekadasnjeg-zeljeznickog-sredista/>, 18. srpnja 2024.)

Tustonjić (2020., str. 16.) u svojem radu navodi podnicu pješačke zone u ovome gradu koja je ukrašena simbolima s najstarijega indoeuropskoga kalendara, a kao takva jedinstvena je prezentacija povijesne baštine Vinkovaca. Ćirić (2015., str. 152.) objašnjava to na ovaj način: *Godišnja doba u podnici pješačke zone predstavljena su razvijenim pojasevima i ortogonalnom projekcijom posude. Ortogonalna projekcija spaja ljeto i proljeće te jesen i zimu. U svakom pojasu, godišnjem dobu prikazana su zviježđa koja su tada dominirala na noćnom nebu iznad Vinkovaca. U proljeće – Orion i Sunce, ljeti – Plejade, Kasiopeja i Labud, u jesen – Plejade, Blizanci, Ribe i Pegaz, a zimi Plejade, Blizanci, Ribe, Pegaz, Kasiopeja i dominantno zimsko zviježđe Orion. Interpoliranjem sadržaja najstarijega kalendara u Europi u postojeću dobro očuvanu i vrijednu vojnograničarsku te noviju secesijsku urbanu strukturu, uža gradska jezgra pretvorena je u jedinstven urbano-arhitektonski i kulturološki prostor (Ćirić, 2015., str. 152.).*

Slika 6. Orion na podnici šetnice u Vinkovcima (<https://visitvinkovci.com/godine-zivota-vinkovaca/orion/>, 18. srpnja 2024.)

3.2. Gradski muzej u Vinkovcima

Gradski muzej Vinkovci osnovan je 7. studenog 1946., a neke od prvih stvari koje je sadržavao bile su razne zbirke Mate Medvedovića, Matije Klajna i Benka Horvata. U današnju zgradu muzej se preselio 1950., a koristio je samo prvi kat. Danas u muzeju djeluju razni odjeli, a neki od njih su: arheološki, etnološki, povijesni, galerijski, dok je prirodoslovno-šumarski odjel ugašen u 2007. (<https://topdestinacije.hr/vinkovci-znamenitosti-nekadasnjeg-zeljeznickog-sredista/>, 18. srpnja 2024.). Na internetskoj stranici Gradskoga muzeja Vinkovci nalaze se fotografije „Vinkovačkog blaga“, a koje se mogu vidjeti na slici 7.

Slika 7. Vinkovačko blago (https://muzejvk.hr/?page_id=638, 18. srpnja 2024.)

3.3. Crkva sv. Ilije na Meraji

Gotička crkva svetog Ilije na Meraji morala je biti izgrađena provalom Tatara u 14. stoljeću jer se u drugoj polovici 13. stoljeća u Mađarskoj počeo koristiti gotički stil. U sastavu crkve nalazi se i groblje koje je u funkciji bilo od 11. pa sve

do 18. stoljeća. Ova je crkva kroz svoju povijest bila pod raznim vlastima, ali u potpunosti je preživjela do danas. Neki od podataka iz 1729. govore kako je neko vrijeme na glavnom oltaru bila slika svetog Vinka koja je kasnije preseljena u novu crkvu. Danas je crkva svetog Ilije jedan iznimno vrijedan dio spomeničke baštine Vinkovaca i turisti je iz godine u godinu rado posjećuju kako bi osjetili taj dio povijesti. (<https://topdestinacije.hr/vinkovci-znamenitosti-nekadasnjeg-zeljeznickog-sredista/>, 18. srpnja 2024.).

Slika 8. Crkva sv. Ilije na Meraji, Vinkovci (<https://www.srijem-slavonija.eu/hr/o-zupaniji/gradovi-i-opcine/gradovi/crkva-sv-ilije-na-meraji-vinkovci,98.html>, 18. srpnja 2024.)

3.4. Arheološki park Sopot

Arheološki park Sopot postalo je izletišta do kojega se može doći pješaćkom i biciklističkom stazom koja je povezana s gradom. Na ovom se području nalazi šest kućica koje svjedoče o povijesti ovoga grada, a poznate su kao sopske kućice (<https://topdestinacije.hr/vinkovci-znamenitosti-nekadasnjeg-zeljeznickog-sredista/>, 18. srpnja 2024.) (slika 9.).

Slika 9. Sopotske kućice iz prapovijesnoga doba (<https://topdestinacije.hr/vinkovci-znamenitosti-nekadasnjeg-zeljeznickog-sredista/>, 18. srpnja 2024.)

3.5. Rodna kuća Ivana Kozarca

Književnik Ivan Kozarac rođeni je Vinkovčanin koji je za svoj grad bio od izrazitoga značaja, a na njega je ostala uspomena, osim književnih djela, njegova rodna kuća koju je kupila jedna obitelj i obnovila te je sada vrijedan spomenik i znamenitost ovoga grada. Njegova je rodna kuća izgrađena od čvrstih materijala karakterističnih za 19. stoljeće, a to su opeka i biber crijep, a kuća se sastojala od triju prostorija: glavne kućne prostorije kao što je u današnje vrijeme dnevnik boravak, kuhinje s blagovaonicom i ognjištem te manjom sobom (Ivan Kozarac, <https://www.ivankozarac.com/grad-i-arheologija>, 20. srpnja 2024.).

Slika 10. Rodna kuća Ivana Kozarca u Vinkovcima prije obnove (<https://www.ivankozarac.com/grad-i-arheologija>, 20. srpnja 2024.).

Ovu je kuću kupila jedna obitelj koja ju je odlučila iznova sagraditi, budući da obnova nije bila moguća jer je kuća bila u zaista lošem stanju. Obitelj koja je kupila ovu kuću obnovila ju je da nalikuje na istu kuću iz 1910. Kako ona izgleda danas može se vidjeti na slikama 11. i 12.

Slika 11. Rodna kuća Ivana Kozarca nakon obnove (<https://www.ivankozarac.com/rodna-kuca>, 20. srpnja 2024.).

Slika 12. Rodna kuća Ivana Kozarca nakon obnove (<https://www.matica.hr/vijenac/537/blistava-obnova-kozarceve-kuce-23679/>, 20. srpnja 2024.)

Obnovom ove kuće, obnovio se i dio povijesti grada Vinkovaca i ljubav prema književniku Ivanu Kozarcu. Njegova će djela, kuća i životni rad ostati zapamćeni vrlo dugo. Taj je dan, kada je kuća obnovljena, Ivan Kozarac slikovito dobio novi dom, dom po kojem će se još dugo pamtit, a koji će ostati u vlasništvu obitelji koja njeguje ono što Ivan Kozarac je bio. Dobar čovjek, radnik i još bolji književnik koji je ostavio neizbrisiv trag za Vinkovce. Obnovljena kuća sastoji se od dva prozora prema ulici, kako je to bila i stara kuća, a nalazi se na zaštićenome dijelu, na Krnjašu, na adresi Ulica Josipa Kozarca 37. Obnova u koju je ova obitelj zakoračila bila je izrazito teška jer su se morali suočiti s mnogim zakonskim aktima budući da je riječ o zaštićenome prostoru, ali su uz veliki trud i zalaganje to uspjeli i odradili su zaista kvalitetan posao vrijedan svakoga spomena (Brezak-Stamać, 2014., prema Lošić, 2024., str. 11.).

3.6. Šokački Romeo i Julija

Ispred rodne kuće Ivana Kozarca u Vinkovcima nalazi se kip zagrljenih Šokice i Šokca, koji su nazvani vinkovačkim Romeom i Julijom. Radi se o spomeniku književniku Ivanu Kozarcu i njegovoj rođakinji Mariji koji su se voljeli, ali čija ljubav nije bila moguća zbog obiteljskih veza. Priča o toj ljubavi koja nije mogla biti okrunjena brakom izuzetno je romantična i evocira pripovijest o „šokačkim Romeu i Juliji

(<https://www.welovevinkovci.com/50-stvari-za-vidjeti-i-dozivjeti-u-vinkovcima/>, 20. srpnja 2024.).

Slika 13. šokački "Romeo i Julija" (<https://www.welovevinkovci.com/50-stvari-za-vidjeti-i-dozivjeti-u-vinkovcima/>, 20. srpnja 2024.)

3.7. **Gradsko kazalište Jozе Ivakića Vinkovci**

Prema istraživanjima, može se pouzdano reći da prvi podaci o predstavama u Vinkovcima potječu iz 1876., dok se početkom vinkovačke kazališne tradicije drži 1917., kada Diletantsko kazalište izvodi dvije jednočinke – „Prosci“, Ise Velikanovića i „Začarani ormar“, Ferde Ž. Milera. Od tada pa sve do danas Kazalište radi kontinuirano s vrlo kratkim prekidom za vrijeme Domovinskog rata (<https://www.kazaliste-vinkovci.hr/o-kazalistu/>).

Slika 14. Gradsko kazalište Joze Ivakića Vinkovci (<https://www.kazaliste-vinkovci.hr/site/wp-content/uploads/2021/10/11-zgrada.jpg>, 20. srpnja 2024.)

3.8. Manifestacije u Vinkovcima

Grad Vinkovci tijekom cijele godine ima u ponudi razne manifestacije, od kojih su najpoznatije:

- Pokladno jahanje – vuče korijene iz vremena Vojne granice
- DORF – festival dokumentarnog glazbenog filma
- Lutkarsko proljeće u Vinkovcima – inozemna i hrvatska lutkarska kazališta
- Rimski dani – priredbe, radionice, sajmovi koji prikazuju bogatu povijest grada
- Dani Josipa i Ivana Kozarca – književno-znanstvena manifestacija
- Šokačka rič – očuvanje slavonskog dijalekta
- Rock marifest – humanitarni rock festival
- Vinkovačke jeseni – najveća folklorna manifestacija ovoga dijela Europe (Tustonjić, 2020., str. 20.).

3.8.1. Vinkovačke jeseni

Vinkovačke jeseni jesu manifestacija koja se obilježava još od 1966. u Vinkovcima, a teži trajnoj afirmaciji izvornoga kulturno - umjetničkoga narodnoga stvaralaštva temeljenoga na bogatoj baštini naroda Vinkovačkoga kraja i cijele Hrvatske. *Značaj slavonske tradicijske (folklorne) glazbe proizlazi iz više različitih faktora, među koje se ubraja i tonska građa. Kompleksnost te građe očituje se kroz veliki izbor tonskih nizova. Ti nizovi svojim posebnostima i raznovrsnostima specifičnih ljestvičnih obrazaca, ali i širinom opsega tonova koji ih čine, oblikuju slavonsku tradicijsku glazbu stvarajući tako vrijedan i prepoznatljiv glazbeni identitet. Taj identitet je prisutan, živi i u umjetničkoj glazbi* (Drenjančević, 2014., str. 5.).

Tustonjić (2020., str. 21.) navodi i objašnjava Vinkovačke jeseni ovako: *Ova manifestacija danas traje deset dana te se u tome razdoblju održi oko sedamdeset raznih priredaba i događanja u kojima aktivno sudjeluje oko devet tisuća sudionika i broji oko 150.000 posjetitelja, a kao i svake godine najveću pozornost privlači Mimohod s revijom konjskih zaprega. Bivši vinkovački gradonačelnik navodi kako je osnovni cilj postojanja Vinkovačkih jeseni očuvanje tradicijske baštine i uključivanje što većeg broja mladih u folklorna društva kako bi se iz naraštaja u naraštaj nastavilo s njegovanjem i očuvanjem slavonskog folkloru i narodnih običaja.*

Slika 15. Grb Vinkovačkih jeseni (<https://vinkovackejesenih.hr/simbol-vinkovaca-i-slavonije/>, 21. srpnja 2024.)

Grb Vinkovačkih jeseni, znak prepoznatljiv diljem Hrvatske i šire, rad je poznatog vinkovačkog umjetnika, akademskog slikara i scenografa Joze Matakovića, jednog od osnivača Vinkovačkih jeseni. S velikom ljubavlju i izražajnošću Joza Mataković Slavoniju je dao u svojim slikama, prenoseći na platno ljepotu i širinu slavonskog krajolika, rodne i plodne Slavonije, a to se ogleda i u grbu Vinkovačkih jeseni. Kako je jednom prilikom rekao kolegici Milki Vida za naš Vinkovački list, bio je to njegov dar danas najvećoj manifestaciji tradicijske kulture u Hrvatskoj. Na grbu se, protumačio je, nalazi tikvica, simbol folklor (bijela boja), stavljena u jabuku, onu poznatu borinačku (crvena boja). Jabuku obasjava krug sunca (žuta boja), koji obasjava i plodove zemlje (oker i crvena boja). Sve zaokružuje crna boja, crni humus plodne zemlje crnice iz koje su izrasle i tikvica i jabuka i svi plodovi blagorodne Slavonije (<https://vinkovackejesenih.hr/simbol-vinkovaca-i-slavonije/>, 21. srpnja 2024.)

Svake se godine obilježavaju Vinkovačke jeseni pod određenim nazivom, a ove su godine to „Ruke šokačkih uspomena“.

Slika 16. Plakat za ovogodišnje Vinkovačke jeseni (59.) (<https://vinkovackejeseni.hr/oglas-za-prijavu-i-sudjelovanje-na-javnom-usmenom-natjecaju-povodom-organizacije-manifestacije-59-vinkovackih-jeseni/>, 21. srpnja 2024.)

3.8.2. Rimski dani u Vinkovcima

Tustonjić (2020., str. 26.) u svojem radu navodi kako se Rimski dani u Vinkovcima obilježavaju zbog toga što su se navedeni rimski carevi rodili upravo u Vinkovcima. Bili su to carevi Valentinijan i Valens, a ova je manifestacija ona koja na najbolji način pokušava predstaviti povezanost prošlosti i sadašnjosti te prikazati povijest grada Vinkovaca te način života, kulturu i vjerovanje toga doba. Ova se manifestacija održava u Vinkovcima svake godine prvoga vikenda u lipnju. *Rimski dani su edukativna i povijesna manifestacija, a prije svega i turistička, putem koje TZ grada Vinkovaca u suradnji s ostalim organizatorima i partnerima ima u cilju predstavljanje Vinkovaca kroz povijesni i slikoviti prikaz nekadašnje Coloniae Aureliae Cibalae. Iz godine u godinu raste broj zainteresiranih osoba za manifestaciju pa se sukladno tome i sama manifestacija kontinuirano proširuje. Tako manifestacija zadnjih nekoliko godina traje tri dana, u koja su uključene različite radionice za djecu, keramičarske radionice u kojima se izrađuje nakit ili posuđe, borbe gladijatora, mala škola gladijatora, prikaz povijesnih bitki, nastup žonglera s vatrom te radionice u kojoj djeca, a i odrasli, mogu naučiti male akrobacije s različitim predmetima. Nikako se ne smije*

izostaviti ni rimski sajam u sklopu kojeg sudjeluje mnoštvo izlagača sa svojim domaćim proizvodima koji su isključivo od sastojaka koji su se koristili u tom vremenu. Rimski dani su jedinstvena i mlada manifestacija na području Slavonije s potencijalnog razvoja u idućem periodu (Tustonjić, 2020., str. 26.). Istraživanje turističke zajednice povezano s ovom manifestacijom, koja je uz Vinkovačke jeseni najveća manifestacija, pokazala je pozitivne učinke obilježavanja ovih dana, a oni su:

- povećani broj sudionika na Rimskim danima
- povećani broj posjetitelja, kako domaćih tako i iz inozemstva
- orijentiranost na sve uzraste i ljude različitih profesija
- promocija malih obrtnika i proizvođača te njihovih proizvoda na sajmu
- povećani broj noćenja
- obogaćena turistička ponuda.

Svaki od navedenih pozitivnih čimbenika utječe na današnji razvitak grada Vinkovaca i na sve veću posvećenost prošlosti i stvaranju kulturnoga dobra.

Slika 17. Rimski dani u Vinkovcima (<https://putnikofer.hr/aktualnosti/rimski-dani-u-vinkovcima/>, 22. srpnja 2024.)

Slika 18. Rimski dani u Vinkovcima (<https://putnikofer.hr/aktualnosti/rimski-dani-u-vinkovcima/>, 22. srpnja 2024.)

4. ZAKLJUČAK

Vinkovci su najstariji grad u Europi, što govori o tome koliku povijest ima ovaj grad. Počevši od prapovijesti i za Vinkovce važne starčevačke kulture iz koje potječe mnogo posuđa, a nakon koje se javlja i poznata sopotska kultura, koja također biva poznata prema nalazištima posuđa koja datiraju iz toga vremena. Kroz svako je povijesno razdoblje u ovome gradu na rijeci Bosutu nešto važno za grad i postignuto, a grad je prošao i kroz mnoge vlasti: rimsku, osmansku, a upravo prema razdoblju u kojem su vladali Rimljani, danas se u Vinkovcima obilježavaju i Rimski dani kojima se obilježavaju načini života toga doba.

Neke od znamenitosti ovoga povijesnoga važnoga grada jesu njegova jezgra koja ima obilježja baroka, Gradski muzej, crkva sv. Ilije na Meraji, Arheološki park Sopot, rodna kuća Ivana Kozarca, Šokački Romeo i Julija, Gradsko kazalište Joze Ivakića Vinkovci i dr.

Neke od manifestacija koje se obilježavaju tijekom godine u ovome gradu jesu već spomenuti Rimski dani, a najveća kulturna manifestacija ovoga grada jesu Vinkovačke jeseni koje se održavaju u rujnu svake godine.

Može se, dakle, shvatiti kako su Vinkovci grad koji je bogat svojom poviješću, ali i da tu povijest njeguje te želi i mlađe generacije tome poučavati. Osim svojom povijesti, Vinkovci su bogati svojom kulturom i manifestacijama.

5. LITERATURA

1. Brezak-Stamać, D. (2014.), Blistava obnova Kozarčeve kuće. *Vijenac - Književni list za umjetnost, kulturu i i znanost*. 537, Matica hrvatska
2. Ćirić, V. (2013.), *Vinkovci, grad na dlanu*. Vinkovci: Grad Vinkovci
3. Dizdar, M. i sur. (2002.), *Iz kolijevke rimskih careva: Vinkovci u svijetu arheologije*. Vinkovci-Zagreb
4. Drenjančević, Z. (2014). Slavonski folklorni napjevi s aspekta tonskih nizova. *Artos*, (1.), 0-0.
5. Grad Vinkovci, Povijest grada, <https://www.grad-vinkovci.hr/hr/povijest-grada> (18. srpnja 2024.)
6. Gradski muzej Vinkovci, https://muzejvk.hr/?page_id=638 (18. srpnja 2024.)
7. Ivan Kozarac, <https://www.ivankozarac.com/grad-i-arheologija> (20. srpnja 2024.)
8. Kazalište Joze Ivakića, <https://www.kazaliste-vinkovci.hr/o-kazalistu/> (20. srpnja 2024.)
9. Knežević, B. (2017.), *Vinkovci - riznica povijesti, kulture i tradicije u predškolskom odgoju* (Završni rad). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
10. Kujundžić, M. (2014.), Rimske Cibalae. *Essehist*, 6 (6), str. 22.-29.
11. Ljoljo, N. (2019.) *Vinkovci prije Cibala* (Završni rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
12. Matijašić, R. (2009.), *Povijest hrvatskih zemalja u antici do cara Dioklecijana*. Zagreb: Leykam international
13. Posuđe iz sopotske kulture, <https://amz.hr/hr/virtualni-muzej/vodici-kroz-stalni-postav/vodic-kroz-stalni-postav-pretpovijesne-zbirke-arheoloskog-muzeja-u-zagrebu/mlade-kameno-doba/sopotska-kultura/> 17. rujna 2024.)
14. Puhmajer, P., Prutki, S. (2022.), Izgradnja Vinkovaca u doba Vojne krajine. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, vol. , br. 46, str. 79.-96.
15. Rimski dani u Vinkovcima, <https://putnikofer.hr/aktualnosti/rimski-dani-u-vinkovcima/> (22. srpnja 2024.)
16. Simbol Vinkovaca i Slavonije, <https://vinkovackejeseni.hr/simbol-vinkovaca-i-slavonije/> (21. srpnja 2024.)

17. Sopotska kultura, Virtualni muzej, <https://amz.hr/hr/virtualni-muzej/vodici-kroz-stalni-postav/vodic-kroz-stalni-postav-pretpovijesne-zbirke-arheoloskog-muzeja-u-zagrebu/mlade-kameno-doba/sopotska-kultura/> (18. srpnja 2024.)
18. Starčevačka kultura, Virtualni muzej, <https://amz.hr/hr/virtualni-muzej/vodici-kroz-stalni-postav/vodic-kroz-stalni-postav-pretpovijesne-zbirke-arheoloskog-muzeja-u-zagrebu/mlade-kameno-doba/starcevaccka-kultura/> (21. srpnja 2024.)
19. Tomašević, L. (2021.), *Vinkovci u srednjem vijeku* (Završni rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
20. Top destinacije, Vinkovci, <https://topdestinacije.hr/vinkovci-znamenitosti-nekadasnjeg-zeljeznickog-sredista/> (18. srpnja 2024.)
21. Tustonjić, A. (2020.), *Vinkovci - kultura najstarijeg kontinuiranog naselja u Europi* (Završni rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku.
22. Visit Vinkovci, <https://visitvinkovci.com/godine-zivota-vinkovaca/orion/> (18. srpnja 2024.)

SAŽETAK

Vinkovci, najstariji grad u Europi, hvale se upravo time, a to je moguće jer su Vinkovci zaista grad koji ima veliku povijest i razvijenu kulturu. Počevši od prapovijesnoga doba pa sve do danas, sačuvani su određeni pokazatelji kulture i povijesti ovoga grada. Vinkovci su bogati i znamenitostima pa je upravo i samo središte grada njegova barokna jezgra, a popločeni pod pješačke šetnice povezuje bogatu povijest ovoga grada i današnje stanovništvo kako bi se ono usmjerilo upravo prema povijesti grada u kojem stanuju. U ovome se radu mogu pronaći informacije o povijesti ovoga grada kroz određena povijesna vremena, počevši od starčevačke i sopotske kulture u prapovijesnome razdoblju. Osim toga, u radu su istaknute najvažnije znamenitosti ovoga grada i manifestacije koje se u Vinkovcima obilježavaju svake godine. Cilj je ovoga rada osvijestiti današnje ljude o povijesti i kulturi ovoga grada koji je izrazito bogat i s kojim se njegovi stanovnici mogu ponositi.

Ključne riječi: grad, kultura, manifestacije, Vinkovci, znamenitosti

SUMMARY

Vinkovci, the oldest city in Europe, is proud of this particular fact, which is possible because Vinkovci is, indeed, a city with a rich history and developed culture. Starting from prehistoric times and continuing to the present day, certain indicators of the culture and history of this city have been preserved. Vinkovci is also famous for landmarks, with its center known as Baroque core, and the paved pedestrian promenade connecting the rich history of the city with its present-day inhabitants, guiding them towards the history of the city in which they live. This elaboration provides information of the history of the city through various historical periods, starting with the Starčevo and Sopot cultures in prehistoric times. Additionally, the elaboration highlights the most important landmarks of the city and the annual events celebrated in Vinkovci. The goal of this paper is to raise awareness among people today about the history and culture of this city, which is incredibly rich and its residents can be proud of it.

Keywords: city, culture, events, Vinkovci, landmarks

Mirela Dekanić,
učiteljica engleskog jezika